

BELEIDSPLAN INTEGRAAL BEHEER OPENBARE RUIMTE

De raad van Heusden in zijn openbare vergadering van 28 september 2021;

gezien het voorstel van het college van 17 augustus 2021;

gelet op de beraadslaging;

b e s l u i t :

het 'Beleidsplan Integraal Beheer Openbare Ruimte 2021' vast te stellen.

*

Waar ben ik?

Dit is Heusden. Dit wordt Heusden. Hier wil ik zijn, hier wil ik blijven. Als ik de gemeente Heusden binnenrijd, zie ik een divers geheel. Duinen, weilanden, woonkernen, wegen, water, bedrijvigheid. Natuur, cultuur, ondernemerschap, bijeengehouden door dijken. Brabant in het klein. Groen en energiek. Dit is het leven op een ideale schaal. Ideale ligging, ideale grootte. Rond de 50.000 inwoners. Niet te groot en te stedelijk en onpersoonlijk, niet te klein en te dorps en knullig.

Hier is ruimte voor groei, ondernemerschap en innovatie, maar altijd met oog voor leefbaarheid, duurzaamheid, relevantie en haalbaarheid. Zo blijft het voorzieningenniveau op peil en is de gemeente aantrekkelijk voor jongere en oudere Heusdenaren.

Heusden weet hoe je het verleden behoudt en het heden duurzaam leefbaar maakt. Heusden is klaar voor de toekomst. Luie stilstand is achteruitgang, blinde snelheid leidt tot ontsporing. Hier is het veilig, hier is het goed, hier word je uitgenodigd om aan te sluiten en mee te doen. Hier draait het om energie, dynamiek en diversiteit. Hier groeten mensen elkaar, hier heerst saamhorigheid, hier is een goed ontwikkeld sport- en verenigingsleven.

De gemeente bestaat uit verschillende kernen die elkaar met hun eigen uitstraling aanvullen en versterken. Alle kernen liggen er goed onderhouden bij. Trots op de eigen kern staat voorop, maar iedereen praat met respect en enthousiasme over de overkoepelende gemeente: Team Heusden.

In Heusden luisteren ambtenaren en bestuurders naar inwoners en ondernemers. De gemeente heeft de grenzen van participatie goed omlijnd en communiceert daar eerlijk en helder over. De gemeente is zichtbaar, de gemeente is transparant, de gemeente staat open voor kritiek. Steeds weer. Onder leiding van een krachtig gemeentebestuur, met een goed gevoel voor richting, visie en strategie, worden de lijnen uitgezet en knopen doorgemaakt. Overeenkomsten en verschillen accepteren, bevestigen en vieren: transparantie, saamhorigheid en overleg, daar is Heusden groots in.

Heusden is leven in de 21e eeuw. Hier kun je aangenaam wonen, werken, recreëren, zijn, verblijven, weggaan en weer terugkomen. De gemeente Heusden ligt aan een goed doorstromende verkeersader, waardoor Heusden voor iedereen goed bereikbaar is. Een ankerpunt in het hectische moderne leven. Om de hoek naar school, boodschappen in de buurt, eventueel elders aan het werk en 's avonds en in het weekeinde weer lekker naar huis. Heusden is thuis.

Toekomstvisie Heusden over Heusden: "Samen thuis in Heusden"

Inhoud

Samenvatting

1 Inleiding. 7

1.1 Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR) 7

1.2 Meningen over de openbare ruimte. 8

1.3 Beheer van de openbare ruimte. 8

1.4 Functiegebieden en kernen. 9

2 De openbare ruimte in de gemeente Heusden. 10

2.1 Hoeveelheid openbare ruimte. 10

2.2 Onderhoudskwaliteit 10

*) de griffier,

drs. FE.H.M. Backerra

de voorzitter,

drs. W. van Hees

2.3 Mening over de openbare ruimte.	14
3 Thema's beleid openbare ruimte.	16
3.1 Een aantrekkelijke openbare ruimte.	16
3.2 De openbare ruimte is van en voor iedereen.	17
3.3 Een integraal en wijkgerichte aanpak.	17
3.4 Naar een duurzame samenleving.	18
4 Doelstellingen en ambities.	20
4.1 Ambitie inrichting en gebruik.	20
4.2 Ambitie beheer en onderhoud.	21
4.3 Centrum/winkelgebied.	22
4.4 Woonwijken en buurten.	24
4.5 Bedrijventerreinen.	26
4.6 Hoofdinfrastructuur	28
4.7 Buitengebied.	30
5 Uitvoering.	32
6 Financiën.	33
6.1 Inzicht in het beschikbare beheerbudget	33
6.2 Vervangingsopgave voor de komende jaren.	34
6.3 Dekking.	34
6.4 Leidraad Inrichting Openbare Ruimte.	36
6.5 Beheerprogramma Openbare Ruimte.	36

Samenvatting

Integraal en beeldgericht werken

De openbare ruimte loopt van "gevel tot gevel" of van "tuin tot tuin". Alle onderdelen tussen deze gevels of tuinen zijn openbare ruimte. Het beheer en onderhoud gaan we in meer samenhang voorbereiden en uitvoeren. Zo beperken we dubbelwerk, besparen we geld en verminderen we overlast. Integraal beheer gaan we (waar mogelijk) zoveel mogelijk beeldgericht aansturen. Hiervoor maken we gebruik van de landelijke gestandaardiseerde methodiek van het CROW voor beeldgericht werken. De afspraken over beeldgerichte onderhoudsniveaus gaan een belangrijke plek krijgen in de opdrachtverlening richting aannemers en buitendienst.

Meer maatwerk en kerngericht werken

De gemeente Heusden bestaat uit verschillende kernen. Ieder met een andere uitstraling en mogelijk specifieke wensen. Niet iedere plek hoeft er hetzelfde uit te zien en daarmee op hetzelfde niveau beheerd te worden. Tijd en geld dat kan worden bespaard, kunnen we mogelijk op andere plaatsen inzetten. Dit IBOR-plan (Integraal Beheer Openbare Ruimte) stimuleert maatwerk in beheer en onderhoud.

We maken een onderscheid naar verschillende beheergroepen (verharding, groen enz.) en naar zogeheten gebiedstypen (centrum, woonwijk enz.). Op basis hiervan kunnen we in overleg met inwoners, ondernemers, Buurt Bestuurt en andere belanghebbenden een kern specifieke uitwerking maken van het maatwerk in beheer en onderhoud. Denk hierbij aan het op een hoger niveau onderhouden van beeldbepalende beheergroepen (bijv. onkruid (bestrijding op verharding, zwerfvuil, meubilair) en daarbij accepteren dat minder aandacht wordt besteed aan bijv. waterlot, bosplantsoen, bomen, enz. De buitendienst gaat haar uitvoering hierop aanpassen. In plaats van sectorale groen- en wegmeubilairploegen werken zij de komende jaren toe naar integrale wijkteams die de openbare ruimte in de breedte onderhouden. Een betere herkenbaarheid en aanspreekbaarheid voor de inwoners zijn een belangrijk doel van het beheren door wijkteams. Daarnaast houdt een serviceteam zich bezig met het afhandelen van meldingen.

Inwonersparticipatie, mede- en zelfbeheer

Het IBOR plan is tot stand gekomen door inbreng van inwoners en raadsleden. Het meedenken kreeg vorm via de wijkatlas en via een aantal thema-avonden voor de gemeenteraad. Ook in de toekomst blijven we inwoners uitnodigen om betrokken te blijven bij het monitoren van de kwaliteit van de buitenruimte. Naast meedenken kunnen inwoners ook een meer actieve bijdrage leveren. In navolging van vele initiatieven (zoals bijv. hanging baskets en diverse speelvoorzieningen), krijgen inwoners de ruimte om hun openbare ruimte naar een hoger niveau te brengen. De gemeente zorgt voor een bepaald basisniveau, dat zorgt voor veiligheid en niet leidt tot kapitaalvernietiging. De inwoners kunnen daarop een plus uitwerken. De gesprekken hierover gaan plaatsvinden bij de uitwerking van de kerngerichte IBOR-plannen.

Social Return

Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zijn op dit moment al betrokken bij het beheer van het openbaar groen en het ruimen van zwerfvuil. Integraal beheer van de openbare ruimte draagt op deze manier bij aan de sociale doelstellingen van de gemeente.

Daarnaast wordt bij een aanbesteding voorgeschreven dat 5% van de opdrachtsom ingezet dient te worden voor social return. Dit kan op verschillende manieren uitgevoerd worden. Denk hierbij aan:

- het inzetten van werkzoekenden en jongeren (tot 27 jaar);
- het plaatsen van orders bij sociale werkvoorzieningen;
- Het invullen op een sociaal ondernemende manier, door een samenwerking met een sociaal ondernemer of door een sociaal ondernemend idee (wijkinitiatieven).

Duurzaamheid

De gemeente Heusden heeft ambities op het gebied van duurzaamheid. Het IBOR-plan neemt deze ambities als basis. Bij de uitwerking van de kerngerichte uitwerkingen geven we de ambities voor verduurzaming voor het beheer van de openbare ruimte mee. Op sommige plekken past ecologisch bermbeheer of kan blad of snoeiafval bijvoorbeeld langer blijven liggen. Ook zullen we vragen stellen over de plekken die al dan niet moeten worden verlicht. Over materiaalkeuze en circulariteit en over de mogelijkheden om de openbare ruimte klimaatbestendiger te maken.

1 Inleiding

1.1 Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)

In "Samen Thuis in Heusden" hebben de inwoners hun toekomstvisie genoemd. De openbare ruimte speelt een prominente rol in deze visie.

Het "beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte (verder beleidsplan IBOR) beschrijft de lijnen waarlangs de gemeente, samen met de gebruikers van de openbare ruimte, de komende jaren de openbare ruimte in stand wil houden. Het beleidsplan IBOR legt de kwaliteitskeuzes voor het beheer van de openbare ruimte vast. Deze keuzes dienen vervolgens als uitgangspunt voor het actualiseren van de beheer- en uitvoeringsplannen.

Omdat de beleving van de openbare ruimte niet alleen afhangt van het onderhoudsniveau gaat het beleidsplan IBOR ook in op de samenhang van de inrichting, het gebruik en het beheer van de openbare ruimte.

Het beleidsplan IBOR gaat over de volgende productgroepen:

- Bermen
- Civiele kunstwerken
- Verharding
- Groenvoorziening
- Speelvoorziening
- Gladheidbestrijding
- Openbare verlichting
- Reiniging
- Onkruidbestrijding op verharding
- Straatmeubilair
- Verkeersmeubilair

Riolering maakt geen onderdeel uit van het beleidsplan IBOR. Het beleid en de financiën hiervoor zijn gedekt door respectievelijk het Waterplan en de rioolheffing. De inhoudelijke relaties met de openbare ruimte zijn wel opgenomen in dit beleidsplan.

1.2 Meningen over de openbare ruimte

Bij het opstellen van het beleidsplan IBOR is gezocht naar de inbreng van bewoners, raadsleden en ambtenaren. Zij hebben de gelegenheid gehad om hun mening te geven over de openbare ruimte. Aan hen is gevraagd wat zij mooi en belangrijk vinden en wat de komende jaren extra aandacht verdient in de openbare ruimte. Deze meningen en ideeën zijn als onderlegger gebruikt bij het opstellen van het beleidsplan.

1.3 Beheer van de openbare ruimte

We hebben zes verschillende maatregelen tot onze beschikking om sturing te geven aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Service onderhoud

Dit zijn onderhoudsmaatregelen die worden uitgevoerd naar aanleiding van meldingen door inwoners of op basis van eigen waarnemingen door medewerkers van de gemeente. Voorbeelden zijn losliggende stoeptegels en kapotte verlichting.

Regulier onderhoud

Dit is het onderhoud dat gedurende het jaar één of meerdere keren wordt uitgevoerd. Het gaat bijvoorbeeld om het maaien van het gras, het vegen van de straten en schoffelen van plantvakken.

Groot onderhoud

Dit zijn meer ingrijpende maatregelen die “eens in de zoveel jaar” moeten worden uitgevoerd. Denk daarbij aan het herstraten van een weg, het inboeten van groen of het vervangen van een brugleuning.

Vervangingen en omvormingen

Als delen van de openbare ruimte aan het einde van de levensduur komen, dan moeten zij vervangen worden. In de praktijk zijn vervangingen vaak aanleiding om de openbare ruimte functioneel te verbeteren. Bijvoorbeeld door hemelwater af te koppelen of de verkeerssituatie te verbeteren.

Participatie

Inwoners kunnen via mede- of zelfbeheer ook zelf directe invloed uitoefenen op de kwaliteit van de openbare ruimte. Er zijn hiervan al diverse voorbeelden zoals groenadoptie en onderhoud speeltuintjes. *Handhaving en educatie* Sturen op kwaliteit is ook een kwestie van toezien op een juist gebruik. Gebruikers van de openbare ruimte moeten op ongewenst gedrag aangesproken worden. We kunnen maatregelen treffen om gebruikers te beïnvloeden om gewenst gedrag te vertonen.

1.4 Functiegebieden en kernen

Uitgangspunt voor het beleidsplan IBOR is de mogelijkheid om te variëren met kwaliteiten en onderhoudsniveaus per gebied (gedifferentieerd beheer) en een integrale gebiedsgerichte benadering. Daarom is een gebiedsindeling gemaakt, gebaseerd op functionele gebieden en bestaande indelingen: centrum, wonen, bedrijventerrein, begraafplaatsen, hoofdwegen en buitengebied.

2 De openbare ruimte in de gemeente Heusden

Dit hoofdstuk schetst de hoeveelheid en de huidige en gewenste kwaliteit van de openbare ruimte.

2.1 Hoeveelheid openbare ruimte

Er is sprake van een groot aantal beheerobjecten in de openbare ruimte. Het gaat te ver om alle onderdelen te benoemen. Onderstaand een greep uit de vele beheerobjecten.

- Verharding: asfalt	1.009.687	M2
Verharding: cementbeton	2.150	M2
Verharding: elementen	1.820.039	M2
Wegen: onverhard	43.674	M2
Bermen (incl. wadi)	1.545.028	M2
Ruw gras	149.976	M2
gazon	816.544	M2
begrazingsgebied	151.374	M2
heesters (incl. bodembedekkende en sier)	113.519	st
hagen	155.361	M2
bomen	30.000	st
Bos	819.665	M2
Bosplantsoen	213.805	M2
lichtmasten	11.000	st
straatnaamborden	4.000 (geschat)	st
verkeersborden en wegwijzers	4.300 (geschat)	st
afvalbakken	630	st
speeltoestellen	655	st
Civieltechnische kunstwerken	148	st
beschoeiing	15.105	m
damwanden	200	m
waterpartijen	343.995	M2
duikers	6.500	St
Fontein/waterval	3	St
Oever (rondom vijver)	19.901	M
sloot	184.207	M2
Vijver (watervlakte)	28.988	M2
rietland	17.207	M2
moeras	6.426	M2
Waterschapssloten ontvangstplichtig	102.387	M
Ecologische verbindingzones	5.690	m

Gegevens uit beheersysteem 01-06-2021

2.2 Onderhoudskwaliteit

Momenteel wordt de openbare ruimte onderhouden volgens het beheerprincipe “veilig en heel”. Hiervoor zijn echter geen richtlijnen vastgelegd, waardoor het begrip “veilig en heel” subjectief is. De gemeente Heusden meet op diverse manieren of de gewenste kwaliteit in de openbare ruimte wordt gerealiseerd:

- Toezicht bestekken;
- Meldingen
- Inspecties.

Toezicht bestekken

Het doel hiervan is dat de kwaliteit die wordt gevraagd wordt geleverd en dat verplichtingen en verantwoordelijkheden worden nagekomen.

Meldingen

Meldingen over de openbare ruimte kunnen op diverse manieren kenbaar worden gemaakt bij de gemeente Heusden, echter de BuitenBeter app heeft hierbij sterk de voorkeur. Er wordt gestreefd om binnen 5 werkdagen meldingen af te handelen.

Inspecties

Door het CROW, het kennisinstituut voor infrastructurele zaken zijn richtlijnen opgesteld voor inspecties. Heusden heeft in het verleden volgens deze richtlijnen voor technische inspecties gewerkt. Ten gevolge van de bezuinigingen is Heusden afgeweken van deze richtlijnen en gaan werken volgens “veilig en heel”, waarvoor geen richtlijnen zijn opgesteld. Het beheerprincipe “veilig en heel” is daardoor subjectief en moeilijk uitlegbaar richting aannemers, inwoners en medewerkers van de gemeente.

Richtlijnen bieden een beheerorganisatie houvast om op onderdelen bij of af te schakelen. Voor een professionele beheerorganisatie is houvast noodzakelijk. Deze houvast wordt gevonden door weer aan te sluiten bij de CROW richtlijnen voor zowel de visuele als de technische kwaliteit. Hiermee wordt het beheerprincipe “veilig en heel” dan ook losgelaten en stappen we over op beeldgericht werken.

Dat het werken met CROW richtlijnen voor beeldgericht werken een algemeen geaccepteerde werkwijze is blijkt ook uit de zwerfafvalvergoeding. Om hiervoor in aanmerking te komen is het verplicht de openbare ruimte te schouwen volgens de CROW-methodiek voor beeldgericht werken.

Inspecties

Volgens het CROW wordt de beeldkwaliteit gemeten aan de hand van beeldmeetlatten.

Hierbij worden 5 niveaus onderscheiden:

A+, A, B, C en D.

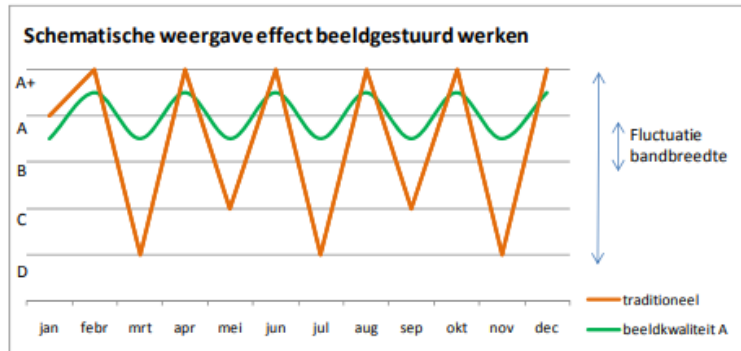
“Veilig en heel” bevindt zich tussen B en C niveau.

Niveau	Staat	Wat
A+	Perfect / ongeschonden	Alles is volledig heel/schoon
A (hoog)	Goed	Mooi en comfortabel
B (basis)	Basis / functioneel	In standhouding met redelijk schoonniveau
C (laag)	Matig	Onrustig beeld enige vorm van hinder
D	Kapitaal vernietiging	Functie verlies

A+	A	B	C	D
				
De rand van de verharding of het gras is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is goed zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is niet zichtbaar.
gemiddelde lengte overgroei 0 cm per 100 m ²	gemiddelde lengte overgroei ≤ 10 cm per 100 m ²	gemiddelde lengte overgroei ≤ 25 cm per 100 m ²	gemiddelde lengte overgroei ≤ 40 cm per 100 m ²	gemiddelde lengte overgroei > 40 cm per 100 m ²
maximale lengte overgroei 0 cm	maximale lengte overgroei ≤ 30 cm	maximale lengte overgroei ≤ 45 cm	maximale lengte overgroei ≤ 75 cm	maximale lengte overgroei > 75 cm

In een beheerniveau zal nooit continu eenzelfde beeld voorkomen, maar een range aan kwaliteitsbeelden behorende bij een beeldmeetlat. Bijvoorbeeld als er net geschoffeld is, is het kwaliteitsbeeld A+, vervolgens gaat de kwaliteit langzaam naar beneden, van A, naar B tot er weer een ingrijpmoment nodig is.

Per beheerniveau is het ingrijpmoment uiteindelijk bepalend voor het uiteindelijke kwaliteitsbeeld van een beheerniveau.

Huidig kwaliteitsniveau

Om een 0-meting te krijgen van de beeldkwaliteit in onze gemeente heeft in november 2019 en in juli en september 2020 een meting plaatsgevonden. Het verkregen beeld is uiteraard geen vast gegeven omdat, zoals hiervoor aangegeven, op momenten in het jaar een ander beeld waargenomen kan worden. Een gespecialiseerd bureau inspecteert de totale openbare ruimte twee keer per jaar volgens de CROW-richtlijnen. Hiermee wordt niet alleen inzicht verkregen in het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte, het biedt ook input voor de werkverdeling van de buitendienst. Naast deze inspectie vinden ook technische inspecties door de verschillende disciplines plaats. Denk hierbij aan wegininspectie, rioolinspectie, boominspectie enz.

De openbare ruimte is geschouwd op vooraf bepaalde beeldmeetlatten (onderdelen van de openbare ruimte). Er zijn per schouwronde 225 locaties gemeten. Uit de inspectiegegevens kunnen we het volgende concluderen:

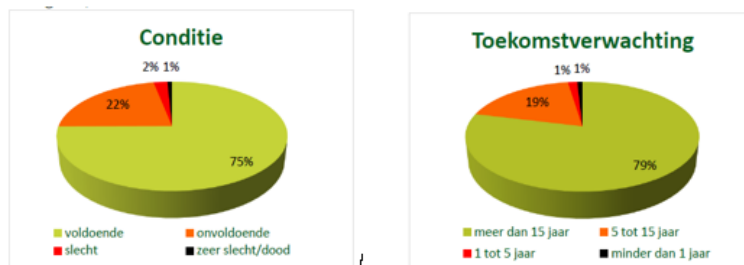
Groen

Bij het onderdeel groen is er gemiddeld genomen sprake van een kwaliteitsniveau B. Opvallend hierbij is dat er zowel A- als D-niveau wordt waargenomen. De D kwaliteit is tijdens de schouw voornamelijk waargenomen bij waterlot, bosplantsoen en onkruid bij boomspiegels. De schouwronde is een moment-opname die steekproefsgewijs wordt afgenomen. Juist bij seizoensgebonden werkzaamheden kan op andere momenten een ander beeld waargenomen worden.

VTA Bomen

In 2020 is aan Tree-o-logic de opdracht gegeven alle bomen te inventariseren en gelijktijdig een boomveiligheidscontrole uit te voeren. In februari 2021 heeft de gemeente het rapport ontvangen waaruit blijkt dat verreweg de meeste bomen een voldoende conditie hebben. Het betreft hier in totaal ruim 20.750 bomen, 75% van het areaal; 22% van de bomen heeft een onvoldoende conditie (zo'n 6100 bomen); 2% van de bomen (zo'n 650 bomen) heeft een slechte conditie. De overige 1% heeft een zeer slechte conditie (zo'n 325 bomen).

Op korte termijn zullen dan ook bomen gekapt moeten worden en zal er extra aandacht besteed moeten worden aan het snoeien van de bomen.

Verharding

Bij verharding wordt een gemiddeld kwaliteitsniveau B gescoord. Dit heeft te maken met het langjarige karakter van wegen. Het onderhoudsniveau loopt daardoor langzamer terug dan bij kortcyclische beheeronderdelen. Elementenverharding is een aandachtspunt. Elementenverharding leent zich wat beter voor uitgesteld onderhoud dan asfaltverharding. Dit is de afgelopen jaren dan ook veelvuldig gedaan, waardoor dit nu ook duidelijk zichtbaar is. Opvallend is hier dan ook het voorkomen van de zeer lage en ongewenste D kwaliteit. De financiële opgave bij het onderdeel wegen spitst zich meer toe op vervanging dan op onderhoud.

Speelvoorzieningen

Uit de inspecties van de speeltoestellen blijkt dat 112 speeltoestellen op korte termijn vervangen moeten worden. Ten gevolge van de vele wijktips op het gebied van spelen en het ontbreken van speelbeleid is er een fijnmazig netwerk ontstaan, waarbij op onderdelen sprake is van weinig speelwaarde. Daarnaast zijn met name in een bepaalde periode veel speeltoestellen geplaatst die nu allemaal gelijktijdig aan vervanging toe zijn. Ook hier spitst de financiële opgave zich voornamelijk toe op vervanging.

Gewenst kwaliteitsniveau

Voor het uitwerken van ambities voor integraal beheer moeten we weten in hoeverre het huidige beheerbudget aansluit op het areaal dat de gemeente Heusden in beheer heeft. Op basis van normatieve kostenkengetallen is berekend wat de kosten van het Heusdens areaal zijn als deze "volgens het boekje" wordt onderhouden.

Uit deze normatieve kostenberekening blijkt dat het beschikbare beheerbudget toereikend is voor een overall beeldkwaliteitsniveau C. Uit de beeldkwaliteitsmetingen blijkt echter dat de beeldkwaliteit op onderdelen hoger is dan het hiervoor genoemde kwaliteitsniveau C. De reden hiervan is dat reeds op onderdelen die minder beeldbepalend zijn, minimaal tot geen onderhoud wordt uitgevoerd. Denk hierbij aan bosplantsoen en duikers. Voor wat betreft het bomenonderhoud zijn onlangs financiële middelen vrijgemaakt om een inhaalslag te bewerkstelligen. Door deze werkwijze wordt voorkomen dat door een theoretische benadering jaarlijks een onevenredig groot beslag gelegd wordt op de gemeentelijke begroting.

Voorgesteld wordt de openbare ruimte als volgt te beheren:

Beheercategorie	Centra	Wonen	Bedrijventerreinen	Begraafplaats/park	Hoofdstructuur	Buitengebied
Water	B	B	C	C	C	C
Wegen	B	B	C	C	C (B: fiets/bushalte)	C (B: fiets)
Civiele kunstwerken	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	C
Verlichting	B	B	C	C	C	C
Electrische installatie	B	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Reiniging	B	B	C (B: onkruid op verharding)	C (B: onkruid op verharding)	C (B: onkruid op verharding)	C (B: onkruid op verharding)
Terreinmeubilair	B	B	C	C	C	C
Gemeentelijke bomen	B	B	C	C	C	C
Beplanting	B	B	C	B	C	C
Gras/kruidachtigen	B	B	C	B	C	C
Water/groen	B	B	C	C	C	C
Spelen	nvt	B	nvt	nvt	nvt	nvt

2.3 Mening over de openbare ruimte

Wijkatlas

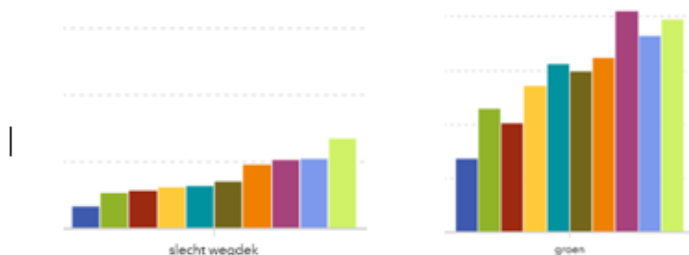
Uit de wijkatlas (2020) blijkt dat het onderhoud van de openbare ruimte over het algemeen een (krappe) voldoende scoort. De scores zijn ten opzichte van 2016 nagenoeg gelijk gebleven.

Over het onderhoud van de verharding zijn de inwoners van Heusden in 2020 iets minder tevreden dan in 2016 (een 6,1 in 2016 en een 5,9 in 2020). Hetzelfde geldt voor het onderhoud en de aanwezigheid van het groen (een 6,6 in 2016 en een 6,4 in 2020). Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat inwoners in 2008 het openbaar groen nog waardeerden op een 5,9.

Ten behoeve van het opstellen van het beleidsplan IBOR zijn meningen gepeild over de openbare ruimte bij bewoners. Aan hen is gevraagd wat zij mooi en belangrijk vinden en wat extra aandacht verdient. Hen is gevraagd een zak met geld te verdelen over de verschillende onderdelen van de openbare ruimte. Onze inwoners geven hun geld uit aan achtereenvolgens trottoirs, openbaar groen en fietspaden. Centra komen op de 4^e plaats. Dit komt overeen met de input die is opgehaald voor het Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan. Ook hier is aandacht voor langzaam verkeerverbindingen een grote wens.

Meldingen

Het aantal meldingen is in de periode 2010-2019 toegenomen. De vraag is of dit is gebeurd doordat het voor de inwoners gemakkelijker is gemaakt om zaken te melden (meerdere kanalen), of het is gebeurd doordat meldingen nu beter worden bijgehouden of dat dit komt doordat men meer overlast ervaart.

Geregistreerde meldingen slecht wegdek en groen 2010-2019

Gemeenteraad

Er zijn twee sessies met de gemeenteraad gehouden over het onderhoud van de openbare ruimte. De gemeenteraadsleden willen de openbare ruimte graag op een hoger niveau onderhouden, maar begrijpen ook dat dit financiële consequenties heeft. Men geeft aan dat men de langzaam verkeerverbindingen graag op een hoger onderhoudsniveau ziet evenals de speeltuintjes en de centra. Daarnaast vraagt men extra aandacht voor de wegen waarover veel fietsverkeer rijdt. Denk daarbij aan bijvoorbeeld de Grotestraat in Drunen, de Mommersteeg in Vlijmen en de Nieuwkuijksestraat in Nieuwkuijk.

3 Thema's beleid openbare ruimte

De openbare ruimte vertegenwoordigt een vervangingswaarde van ongeveer 475 miljoen. Dit vergt dat hier zorgvuldig mee omgesprongen wordt. Vandaar dat niet alleen wordt gekeken vanuit een technische invalshoek, maar ook aansluiting wordt gezocht bij andere beleidsvelden.

Uit het coalitieakkoord, het rapport "Samen thuis in Heusden" en de mobiliteitsvisie komen enkele richtinggevende thema's voort voor de openbare ruimte. De thema's geven zowel richting aan de inhoudelijke kwaliteitsambitie als aan de manier van werken. Deze thema's zijn:

1. Een aantrekkelijke openbare ruimte
2. Een openbare ruimte van en voor iedereen
3. Een integrale en wijkgerichte aanpak
4. Naar een duurzame samenleving

3.1 Een aantrekkelijke openbare ruimte

Een prettige en veilige leefomgeving

De verschillende kernen hebben ieder een eigen identiteit en karakter. De inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte moet hieraan ondersteunend zijn door de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte (groen, speelvoorzieningen en voet- en fietspaden) op een hoger plan te tillen en de openbare ruimte toegankelijk te maken voor alle gebruikers.

Een gemeente waar wat te beleven valt

Centra zijn ontmoetingsruimten waar bewoners en bezoekers als vanzelf bij elkaar komen. Er wordt veel georganiseerd en er valt voor iedereen iets te beleven. De inrichting en het onderhoudsniveau van de openbare ruimte draagt hieraan bij door een kleinschalig, dorps en aantrekkelijk decor te bieden met accenten in kleur, verharding, meubilair en groen.

Ontspannen Het (recreatieve) buitengebied van Heusden is aantrekkelijk door de aanwezigheid van bos, natuur, water en strand. Het nodigt uit tot actief gebruik als wandelen en fietsen en ontspannen. Een aantrekkelijke openbare ruimte ondersteunt deze functies met een goede bereikbaarheid en een verkeersveilige inrichting.

Bewegen en ontmoeten

Door een veilige en uitnodigende openbare ruimte kunnen mensen gestimuleerd worden om te bewegen. Dit wordt mogelijk gemaakt door voldoende groene (speel)ruimte te reserveren bij nieuwbouwplannen, zorgvuldig om te gaan met het verkopen van groen en het inzetten van groene elementen voor woningbouw of parkeren. Daarnaast is het van belang niet alleen speelvoorzieningen te plaatsen voor de allerkleinsten, maar de doelgroep en het aanbod te verbreden. Door het fijnmazige netwerk aan speeltuintjes opnieuw te bezien is het mogelijk daarvoor in de plaats speelvoorzieningen met meer speelwaarde en voor een breder publiek te realiseren.

3.2 De openbare ruimte is van en voor iedereen

Als eigenaar en beheerder draagt de gemeente Heusden zorg voor de inrichting en onderhoud van de openbare ruimte. Uitgangspunt is dat overal een basiskwaliteit wordt gegarandeerd, ofwel een onderhoudskwaliteit C.

Vanuit het uitgangspunt dat de openbare ruimte van en voor iedereen is, krijgt de ruimtelijke kwaliteit en beleving vorm in samenwerking met bewoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en ondernemers. De gemeente Heusden nodigt deze partijen uit om mee te denken of zelf initiatief te nemen en verantwoordelijkheid voor de leefomgeving te nemen:

- Waar de gemeente zelf beleid opstelt en projecten of maatregelen uitvoert doet zij dit in overleg en in samenwerking met belanghebbenden
- Waar bewoners of ondernemers initiatieven nemen in de openbare ruimte, faciliteert de gemeente Heusden waar mogelijk. Voorbeelden zijn het adopteren, inrichten, onderhouden van de openbare ruimte. Het gaat hierbij steeds om maatwerk. Er is veel mogelijk, maar de gemeente houdt regie op het in stand houden en garanderen van:
 - Veiligheid/openbare orde
 - Openbaarheid

- Algemeen belang
- Samenhangend beeld en gebruik
- Werkbaar in de uitvoering. We kunnen niet op iedere hoek van de straat een andere kwaliteit nastreven. Bovendien moeten onderhoudsniveaus van verschillende beheergroepen op elkaar afgestemd zijn.
- Draagvlak in de directe omgeving

Elke vraag of initiatief wordt apart beoordeeld. Dergelijke initiatieven worden behandeld op de initiatieven-ventafel. De initiatieven-ventafel is een werkvorm om initiatieven te stroomlijnen en initiatiefnemers beter te begeleiden.

3.3 Een integraal en wijkgerichte aanpak

Het IBOR-plan gaat uit van kerngericht werken. Iedere kern krijgt de mogelijkheid om in de beheerplannen eigen accenten en focuspunten (thema's) aan te brengen. Het IBOR-plan biedt de mogelijkheid om dichterbij te sluiten bij de behoeften van de inwoners, maar doet daarmee ook direct een beroep op inwoners. De gemeente zorgt voor een basisniveau, de inwoners maken de plus!

Uitwerking per kern

De komende 5 jaar wordt per kern een uitwerking gemaakt van het IBOR-plan. Het coalitieprogramma 2022 vormt daarbij de basis. De uitwerking vindt in samenspraak met inwoners plaats binnen de vastgestelde kaders. De uitwerking kan per kern verschillend zijn en op een andere manier worden vormgegeven. Afhankelijk van het thema dat per kern/wijk het meeste leeft, kan het onderhoudsniveau verschillen. Als in een woonwijk een hoge graad van participatie en zelfbeheer is, kan een wijkteam zijn aandacht aan zaken besteden waar ze normaal gesproken wat minder aan toekomen, waardoor het algehele beeld van een wijk verbeterd.

Er kan gebruik gemaakt worden van het inwonerspanel, de wijkatlas, de initiatieven-ventafel, wijkgesprekken of een enquête. Rekening houdend met de vervangingsopgaven wordt per kern een uitvoeringsplan met planning gemaakt.

Vervangingsopgave

Een groot deel van de openbare ruimte in de gemeente is tussen 1950 en 1970 aangelegd. Een groot-schalige vervangingsopgave dient zich nu aan. Op de middellange tot lange termijn zien we een piek optreden in de vervangingsbehoefte bij wegen en groen. Maar ook bij andere onderdelen, zoals bijvoorbeeld speelvoorzieningen, bomen en civieltechnische kunstwerken. In de begroting is hiermee geen of in beperkte mate rekening gehouden. Noodzaak om voor te sorteren op de vervangingsopgave is aanwezig. Er zal dan ook rekening gehouden moeten worden met een flinke toename aan kapitaallasten. De uitwerking van de vervangingsopgave wordt in de separate beheerplannen opgepakt. Op basis van deze uitwerking zullen de voor vervanging aanvullend benodigde middelen nog beschikbaar gesteld moeten worden door de raad.

In toenemende mate zal de openbare ruimte integraal benaderd moeten worden. Niet alleen vanwege de financiële opgave die op ons afkomt, maar ook door de verschillende beleidsopgaven (energietransitie, klimaatverandering en -adaptatie, gezondheid enz.). Het vervangingsritme van de riolering wordt als vertrekpunt gebruikt voor integrale (beheer)projecten. Riolering gaat deels uit van relinen (inwendig herstellen via het aanbrengen van een kunststof kous) en deels van vervangen. Dat betekent dus dat niet in alle gevallen het vervangingsbudget voor riolering drager zal kunnen zijn voor integrale herinrichtingsprojecten. Slechts voor 45% van de wegen. Doordat in het verleden het beheer van de openbare ruimte niet of nauwelijks op elkaar afgestemd is geweest, kan het voorkomen dat vanuit wegen de behoefte daar is om maatregelen te treffen, maar dat het riool nog niet aan vervanging toe is. Dit komt ook doordat de verschillende onderdelen in de openbare ruimte verschillende levensduren hebben. Hiermee wordt een wijkgerichte aanpak voor wat betreft de vervangingsopgave moeilijk.

3.4 Naar een duurzame samenleving

Duurzaamheid houdt in dat bij alle ontwikkelingen, beleid, plannen en activiteiten een optimale balans gezocht wordt tussen de sociale, ecologische en economische gevolgen daarvan, ofwel de consequenties voor „people“, „planet“ en „profit“. Duurzaamheid houdt ook solidariteit in. Solidariteit tussen huidige en toekomstige generaties. Onze huidige welvaart mag er niet toe leiden dat we onze kinderen met enorme problemen (zoals een vervuild milieu of grote financiële schulden) opzadelen. Maar ook solidariteit tussen bevolkingsgroepen, zowel binnen onze gemeente als met de rest van de wereld (bijvoorbeeld door vrijere en dus eerlijkere handel). (Duurzaamheidsagenda Heusden)

“Duurzaam” laat zich in de openbare ruimte op vele manieren vertalen. Voor het beleidsplan IBOR betekent het duurzaam ontwikkelen van de leefomgeving:

- Meer aandacht voor het voorkomen van hittestress;
- Het voorkomen/beperken van wateroverlast;
- Duurzame kansen onderzoeken op het gebied van wegen en bestrating;
- Recycling van materialen waar mogelijk;

- Een openbare ruimte die lang mee kan (lange levensduur, degelijke, robuuste materialen, voldoen de ruimte per onderdeel en flexibele ruimte om veranderingen van gebruik en nieuwe wensen op te kunnen vangen);
- Bijdragen aan de gemeentelijke doelstelling om energieneutraal te worden, bijvoorbeeld in verlichting;
- (her)planten van groenvoorzieningen met meer variëteit en planten passend in tijd en groeiplaats;
- Het duurzaam in stand houden van het bomenbestand aan de hand van de volgende uitgangspunten:
 - Beheerbewust ontwerpen en ontwerpbewust beheren;
 - Daar waar mogelijk kiezen voor inheemse soorten die zijn afgestemd op de landschappelijke onderlegger;
 - Voldoende ondergrondse en bovengrondse ruimte bieden en bij voorkeur geen bomen in verharding plaatsen;
- Aanleg van kabels en leidingen met respect voor het wortelpakket van de boom;
- Een chemievrije onkruidbestrijding;
- De "Gedragscode soortbescherming gemeenten van Stadswerk" wordt vastgesteld en werkprotocollen ter behoud van biodiversiteit worden opgesteld.

4 Doelstellingen en ambities

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de gemeente Heusden aankijkt tegen de openbare ruimte en hoe ze daar de komende jaren mee om wil gaan. Het scenario is per functiegebied uitgewerkt naar een kwaliteitsprofiel voor gebruik, inrichting en beheer en onderhoud.

4.1 Ambitie inrichting en gebruik

De inrichting van de openbare ruimte hangt sterk samen met de ligging van het gebied en vormt mede de basis voor het gebruik van de openbare ruimte. In het buitengebied is de beplantingskeuze en –wijze aangepast op het landschapstype. In de woonwijken zijn de stedenbouwkundige karakteristieken leidend voor de inrichting van de wegen, de verlichting en het openbaar groen.

Op hoofdlijnen zijn de doelstellingen per gebied onderverdeeld in kwaliteit voor inrichting en kenmerken van het gebruik.

	Kwaliteit inrichting	Kenmerk gebruik
Centrum	Hoog	Verblijven, ontmoeten, activiteiten, toegankelijk, dynamiek
Woongebied	Standaard met accenten, eigen identiteit per wijk	Wonen, verblijven, ontmoeten, buurt, spelen
Bedrijventerrein	Standaard	Werken, verkeer/verplaatsen
Bijzondere locatie	Standaard met accenten	Rust en stilte
Hoofdinfrastructuur	Standaard	Functioneel, verkeer/verplaatsen
Buitengebied	Standaard	Verplaatsen en verblijven, natuur, recreatie, werken

Standaard kwaliteit inrichting

Voor het overgrote deel van de openbare ruimte geldt een "standaard" ambitie met een eenvoudige, sobere uitstraling. Dit betekent dat gebruik wordt gemaakt van standaard leverbare en veel voorkomende materialen, denk aan 30x30 trottoirtegels, asfalt, gras en bodem bedekkende heesters. Deze materialen hebben een lange levensduur en zijn relatief gemakkelijk te onderhouden. In deze "standaard"-gebieden wordt terughoudend omgegaan met het plaatsen van straatmeubilair.

Hoge kwaliteit inrichting

In het centrum en op bijzondere locaties (begraafplaatsen, parken en dergelijke) wordt uitgegaan van een "hoge" of "bijzondere" kwaliteit. Hier is maatwerk kenmerkend. Er is extra aandacht voor comfort, uitstraling en de beleving van de openbare ruimte. Het gebruik van luxere materialen is mogelijk, zelfs als dit soms onderhoud intensiever is. Het uitnodigende karakter en de eigen identiteit van het centrum is dorps, kleinschalig en historisch (Heusden). Deze karakteristieken tonen zich in de keuze van de beplanting (vaste planten en bloembakken), verhardingen, de aanwezigheid van beeldende kunst en onderscheidend en herkenbaar straatmeubilair.

4.3 Ambitie beheer en onderhoud

Bij de inrichtings- en gebruikskwaliteit hoort een passend beheer- en onderhoudsniveau. Naast het in stand houden moet het onderhoud de functies en de uitstraling van de gekozen inrichting ondersteunen en versterken. Het uitgangspunt is dat overal minimaal een C-kwaliteit wordt gerealiseerd en met A/B-kwaliteiten accenten worden gelegd om de belangrijkste beleidsuitgangspunten te ondersteunen. Denk daarbij aan de langzaamverkeer routes (wandelen, fietsen), spelen en openbaar groen.

4.4 Centrum/winkelgebied

Functionies en gebruik

- Het centrum is een plek voor ontmoeting en om te verblijven, zowel voor bewoners als voor bezoekers en toeristen. Het centrum is levendig, dynamisch, sfeervol en bruisend;
- De openbare ruimte faciliteert deze functies door het centrum voor iedereen toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar te maken. Dit geldt zowel voor de voetganger, fietser, automobilist als leverancier. Er zijn voldoende parkeermogelijkheden voor de fiets en de auto (mogelijk op enige afstand);
- De openbare ruimte biedt plek aan de markt en evenementen. In het winkelgebied ligt de nadruk op verblijven en wordt daarom zoveel mogelijk autoluw gemaakt. De pleinen bieden zitgelegenheid, terrassen en ruimte voor te organiseren activiteiten en evenementen. Ze nodigen uit tot verblijf.

Inrichting

- Het centrum heeft een duidelijk eigen identiteit en herkenbaarheid door de materiaal- en kleurkeuze. Er is samenhangende, uniforme maar bijzondere vormgeving van verharding en meubilair;
- De sfeer is kleinschalig, dorps, passend bij het (historische) karakter. Het meubilair (banken, lichtmasten, afvalbakken) en groen is representatief en functioneel passend binnen het gebruik;
- De toegankelijkheid voor een ieder wordt ondersteund door een vlakke aantrekkelijke vloer en het realiseren van obstakelvrije looprichtingen;
- In het centrum wordt onderscheidende verlichting, zoals feestverlichting toegestaan;
- Het centrum biedt laadmogelijkheden voor elektrische fietsen en auto's;
- Er wordt terughoudend omgegaan met het aanbrengen van markering;
- Objecten worden zoveel mogelijk gecombineerd om een onrustig straatbeeld tegen te gaan. Denk hierbij aan laadpalen, verlichting, verkeersborden, sensoren, camera's.

Beheer en onderhoud

- Het beheer en onderhoud ondersteunt de representatieve uitstraling en het intensieve gebruik van de openbare ruimte en houdt deze schoon, heel en veilig;
- Er wordt snel gereageerd op ongewenste zaken, meldingen en klachten;
- Indien sprake is van werkzaamheden aan het trottoir, wordt de toegankelijkheid vergroot door afritjes te realiseren (waar noodzakelijk);
- Er wordt rekening gehouden met zowel ondergrondse als bovengrondse opgaven;
- In het centrum wordt naast functioneel ook esthetisch geveegd;
- Bij gladheidsbestrijding krijgen de toegankelijkheid van openbare gebouwen en winkels prioriteit 3;
- Het centrum wordt onderhouden op kwaliteitsniveau B.

4.5 Bedrijventerreinen

Functionies en gebruik

- Het gebruik van de openbare ruimte is functioneel, gericht op de bereikbaarheid en toegankelijkheid. De infrastructuur en netwerken zijn belangrijk, zowel wegen, riolering als glasvezel;
- De aankleding van de buitenruimte is functioneel, bijvoorbeeld door bewegwijzering, verlichting en straatmeubilair.

Inrichting

- De openbare ruimte is doelmatig ingericht. Er is een robuuste standaard inrichting van de openbare ruimte met veel gebruikte materialen geschikt voor relatief zware verkeersbelasting op bedrijventerreinen.
- De straten zijn overzichtelijk en ruim opgezet voor een goede verkeersafwikkeling, waarbij ook ruimte is voor een "ommetje". De beeldkwaliteit en aankleding wordt bepaald door een samenspel van de bedrijfsgebouwen, de inrichting van de private terreinen en de openbare ruimte;
- Het aanbrengen van gesloten verharding (zoals asfaltverharding) verdient de voorkeur boven elementenverharding;
- Er is uniforme bewegwijzering;
- De gemeente is terughoudend met het plaatsen van straat- en parkmeubilair als banken en afvalbakken op bedrijventerreinen;
- Er wordt rekening gehouden met zowel boven- als ondergrondse opgaven;
- Er wordt een transitie op gang gebracht naar groener bedrijventerrein;
- Er wordt terughoudend omgegaan met het aanbrengen van markering;

- Op initiatief van en in samenwerking met de ondernemers kunnen in de openbare ruimte accenten worden aangebracht om het bedrijventerrein meer als "visitekaartje" van de ondernemers te presenteren (bewegwijzering, aankleding, accenten in groen)
- De verlichting is functioneel en daar waar nodig wordt deze gecombineerd met smart city concepten;
- Objecten worden zoveel mogelijk gecombineerd om een onrustig straatbeeld tegen te gaan. Denk hierbij aan laadpalen, verlichting, verkeersborden, sensoren, camera's.

Beheer en onderhoud

- De gemeente onderhoudt de bedrijventerreinen op een onderhoudskwaliteit C, met uitzondering van onkruidbestrijding op verharding. Hiervoor wordt een B-kwaliteit gehanteerd;
- Er wordt terughoudend omgegaan met het realiseren van extra parkeergelegenheid;
- Op een bedrijventerrein wordt functioneel geveegd;
- Bij gladheidsbestrijding krijgen bedrijventerreinen prioriteit 2;
- Hogere kwaliteit of accenten zijn mogelijk op initiatief en voor rekening van de ondernemers.

4.6 Hoofdinfrastructuur

Functies en gebruik

- Een verkeersveilig netwerk voor alle verkeersdeelnemers, voetgangers, fietsers, gemotoriseerd en zwaar verkeer, inclusief openbaar vervoer;
- Er is voldoende ruimte voor de verschillende verkeersdeelnemers. Doelen zijn veiligheid en bereikbaarheid. De verkeersruimte is overzichtelijk, voldoet aan de verkeerskundige richtlijnen en langzaam verkeer is goed in het zicht (verkeers- en sociaal veilig). Een gelijkmatige verlichting zorgt voor zicht en herkenning in donkere uren.

Inrichting

- De inrichting is allereerst doelmatig om daarmee het verkeer te faciliteren, maar daarnaast ook herkenbaar en aantrekkelijk. De hoofdinfrastructuur wordt immers door iedereen gebruikt en is de entree en eerste kennismaking met het dorp. Er is een rustig, uniform en eigen herkenbaar beeld met nadruk op lange lijnen van deze wegen (bomenlanen, lichtmasten, hagen enz.)
- Kruisingen, rotondes en bijzondere plekken als bushaltes krijgen accenten door bijzonder groen;
- Er is een uniforme bewegwijzering;
- Het aanbrengen van gesloten verharding (zoals asfaltverharding) verdient de voorkeur boven elementenverharding;
- Bij beperkte ruimte wordt een compromis gezocht voor gezamenlijk gebruik;
- Er wordt rekening gehouden met zowel boven- als ondergrondse opgaven;
- De verlichting is functioneel en daar waar nodig wordt deze gecombineerd met smart city concepten.

Beheer en onderhoud

- De hoofdinfrastructuur wordt op een C-niveau onderhouden. Dit is een doelmatig onderhoudsniveau passend bij de functie. Waar accenten zijn aangebracht (groen en lichtmasten) wordt het onderhoud uitgevoerd op B-niveau. Alsmede voor onkruidbestrijding op verharding.;
- Speciale aandacht gaat uit naar de utilitaire fietsstructuur. Deze is vlak en comfortabel om te gebruiken, ook in aansluiting op de recreatieve verbindingen naar andere plaatsen en van en naar het buitengebied. De utilitaire fietsstructuur wordt onderhouden op B-niveau
- Op hoofdinfrastructuur wordt functioneel geveegd;
- Bij gladheidsbestrijding krijgen gebiedsontsluitingswegen, erftoegangswegen type I, busroutes en utilitaire fietsroutes prioriteit 1.

4.7 Buitengebied

Functies en gebruik

- In het buitengebied bestaat de openbare ruimte vooral uit wegen en bermen. In dit gebied ligt de nadruk op "werken" en de bereikbaarheid en toegang tot de agrarische percelen.
- Delen van het buitengebied kennen een sterke recreatieve, toeristische functie (waaronder onze natuurgebieden). In deze gebieden is het ondersteunen van de recreatieve functie en de natuur- en landschapsbeleving van belang;
- De structuur bestaat uit routes (fietsen-wandelen) en plekken om naar toe te gaan en te verblijven. De toeristische bewegwijzering en voorzieningen als banken ondersteunen de recreatieve functie.

Inrichting

- Het buitengebied kenmerkt zich als groen, ruimte, landbouw, natuur. De openbare ruimte is daarom sober, eenvoudig en duurzaam ingericht. Asphalt, zandwegen, ruwe bermen en natuurlijk groen is kenmerkend;
- Er wordt terughoudend omgegaan met het aanbrengen van markering;
- Er zijn plekken in het buitengebied waar het aangenaam is om te rusten en te verblijven en van deze omgeving te genieten. Er zijn op deze plekken voldoende voorzieningen en meubilair. Deze zijn duurzaam en eenvoudig van ontwerp;
- Er wordt in principe geen verlichting geplaatst.

Beheer en onderhoud

- Het buitengebied heeft standaard een onderhoudsniveau C. Dit past bij de inrichting, die eenvoudiger en soberder is dan binnen de bebouwde kommen;
- Ten aanzien van de verhardingen wordt accent gelegd op aantrekkelijke en comfortabel te gebruiken fietspaden. Op de recreatieve plekken zijn meubilair, groen en reiniging van een B-kwaliteit. Op deze plekken wordt bijvoorbeeld iets vaker gemaaid en schoongemaakt rondom banken;
- De bermen worden versterkt door middel van bermverharding langs doorgaande landbouwroutes, waarbij rekening wordt gehouden met de technische staat, de intensiteit, de snelheid, samenstelling verkeer, afschrijving, wegbreedte en flora en fauna;
- De bermen worden ecologisch beheert, waarbij extra gemaaid wordt op locaties waar dit nodig is voor de verkeersveiligheid.

5 Uitvoering

Het IBOR plan gaat uit van kerngericht werken. Iedere kern krijgt de mogelijkheid om in de beheerplannen eigen accenten en focuspunten aan te brengen. Het IBOR plan biedt de mogelijkheid om dichterbij te sluiten bij de behoeften van de inwoners, maar doet ook direct een beroep op inwoners. De gemeente faciliteert, de bewoners maken de plus!

Beeldgericht werken

De jaren 2022-2023 staan in het teken van het integraal beheer van de openbare ruimte in de vingers krijgen. Het integraal en beeldgericht werken wordt dit jaar geïmplementeerd. Dit houdt in dat de buitendienst het beeldgericht werken zich eigen gaat maken. Daarnaast zal de buitendienst het werken met brede wijkteams introduceren. Dit houdt in dat er vaste, integrale ploegen op vaste frequenties worden ingezet. Een belangrijke doelstelling daarbij is het verkleinen van de afstand tussen inwoners en de uitvoeringsorganisatie van de buitendienst.

Vanaf 2022 wordt er aan de slag gegaan met kerngerichte uitwerkingen. Dan wordt bekeken hoe de wijkgerichte benadering het beste vorm gegeven kan worden.

6 Financiën

6.1 Inzicht in het beschikbare beheerbudget

Voor het uitwerken van ambities voor integraal beheer moeten we weten in hoeverre het huidige beheerbudget aansluit op het areaal dat de gemeente Heusden in beheer heeft. Op basis van normatieve kostengetallen is berekend wat de kosten van het Heusdens areaal zijn als deze "volgens het boekje" wordt onderhouden.

Uit deze normatieve kostenberekening blijkt dat het beschikbare beheerbudget toereikend is voor een overall beeldkwaliteitsniveau C. Wordt alles op B-niveau onderhouden dan zouden we ongeveer € 900.000 meer nodig hebben dan momenteel beschikbaar is in de begroting.

Uit de beeldkwaliteitsmetingen blijkt echter dat de beeldkwaliteit op onderdelen het kwaliteitsniveau B benadert. Om die reden wordt dan ook voorgesteld de openbare ruimte op de volgende wijze te onderhouden zonder dat bij voorbaat al extra middelen noodzakelijk zijn:

Beheercategorie	Centra	Wonen	Bedrijventerreinen	Begraafplaats/park	Hoofdstructuur	Buitengebied
Water	B	B	C	C	C	C
Wegen	B	B	C	C	C (B: fiets/bushalte)	C (B: fiets)
Civiele kunstwerken	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	C
Verlichting	B	B	C	C	C	C
Electrische installatie	B	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Reiniging	B	B	C (B: onkruid op verharding)	C (B: onkruid op verharding)	C (B: onkruid op verharding)	C (B: onkruid op verharding)
Terreinmeubilair	B	B	C	C	C	C
Gemeentelijke bomen	B	B	C	C	C	C
Beplanting	B	B	C	B	C	C
Gras/kruiddachtigen	B	B	C	B	C	C
Water/groen	B	B	C	C	C	C
Spelen	nvt	B	nvt	nvt	nvt	nvt

Centra en woonwijken worden onderhouden op B kwaliteit, waarbij de minder in het oog springende onderdelen op een lager niveau worden beheerd (C). Indien de noodzaak aanwezig is om hier in te grijpen, wordt dit gedaan door een eenmalige ronde in het rustige seizoen of door middel van een voorstel aan het college of de raad om hiervoor financiële middelen vrij te maken. De overige gebieds-

typen worden onderhouden op C kwaliteit, met uitzondering van het groen op de begraafplaatsen/parken en fietspaden. Deze worden onderhouden op B-kwaliteit. Voor onkruidbestrijding op verharding geldt dat de gehele gemeente op B-kwaliteit wordt onderhouden.

Door op deze manier de openbare ruimte te beheren kan dit binnen de huidige begroting worden opgevangen en wordt er nauwelijks terug gegaan in beeldkwaliteit. Hierbij moet opgemerkt worden dat de beeldkwaliteit van bedrijventerreinen momenteel het C-niveau overstijgt doordat parkmanagement voor eigen rekening het terrein op een hoger niveau (B) onderhoudt.

Om de centra en woonwijken op B-niveau te krijgen zal er op onderdelen een inhaalslag gemaakt moeten worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het vervangen, rechtzetten of reinigen van verkeer- en straatmeubilair en het vervangen van elementenverharding en verharding van fietspaden. De financiële vertaling hiervan vindt plaats in het beheerplan wegen (Q4 2021), in het groenstructuurplan (Q4 2022) en in het beheerplan verkeer- en straatmeubilair (Q3 2022). Hierover meer in de volgende paragrafen.

6.2 Vervangingsopgave voor de komende jaren

Een groot deel van de gemeente is tussen 1950 en 1970 aangelegd. Veel wegen, trottoirs en groen zijn na 50-60 jaar intensief gebruik aan vervanging toe. Op dat moment kan dan niet meer worden volstaan met regulier onderhoud of wordt regulier onderhoud te kostbaar.

De raad heeft structureel € 500.000 euro extra ter beschikking gesteld voor het onderhoud van de wegen. Dit bedrag is beschikbaar voor klein en groot onderhoud cq vervanging van wegen mede op basis van vastgestelde integrale beheerprojecten. De middelen vanaf 2022 zijn nog als stelpost opgenomen in de begroting omdat over de inzet nog geen besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Integrale beheerprojecten

Voor de integrale beheerprojecten wordt het vervangingsritme van riolering als vertrekpunt gebruikt. Riolering gaat deels uit van relining (45%) en deels van vervanging. Dat betekent dus dat niet in alle gevallen riolering drager zal kunnen zijn. Daarnaast is in het verleden het beheer en onderhoud van de verschillende onderdelen in de openbare ruimte niet op elkaar afgestemd geweest en is er sprake van een verschillende levensduren, waardoor het moeilijk is om gezamenlijk op te trekken.

In de praktijk gaan we hier als volgt mee om:

1. Uit het beheersysteem volgt een groslijst aan potentiële onderhoudsprojecten;
2. Er vinden inspecties plaats;
3. Hieruit volgt een lijst van projecten per discipline;
4. Er wordt gekeken naar koppelkansen en subsidiemogelijkheden;
5. Er wordt een ambtelijk besluit genomen of projecten solo of integraal worden opgepakt, waarbij gekeken wordt naar maatregelen die genomen kunnen worden om op een later moment toch tot een integraal project te komen. Denk hierbij aan deelreparaties van riool of wegen zodat over 10 jaar alsnog een integraal project opgestart kan worden;
6. Door het uitvoeren van integrale projecten kan een kwaliteitsimpuls gegeven worden aan de openbare ruimte. De grootste uitdaging die hierbij wordt ervaren is van budgettaire aard. Verwachtingen van inwoners overstijgen vaak het beschikbare budget. Ook vanuit de discipline groen is te weinig budget beschikbaar om bij te kunnen dragen aan deze projecten doordat het omvormen van bomen in de praktijk anders uitpakt en groen een belangrijke rol speelt bij de klimaatopgave (hittestress, biodiversiteit). Dit laatste wordt meegenomen bij de klimaatstrategie.

Op middellange tot lange termijn is er sprake van een piek in de vervangingsbehoefte bij wegen. Maar ook bij andere onderdelen, zoals bijvoorbeeld groen, speelvoorzieningen, afvalbakken en civieltechnische kunstwerken. In de begroting is hiermee geen of in onvoldoende mate rekening gehouden. Noodzaak om voor te sorteren op vervangingsopgave is aanwezig. Dat betekent dat rekening gehouden zal moeten worden met een flinke toename van kapitaallasten. Na het opstellen van de beheerplannen zijn ook de kosten van de meerjarige vervangingsopgave duidelijk. Deze worden daarna bij de voorjaarsnota 2022 of 2023 met de daaruit voortvloeiende kapitaallasten in beeld worden gebracht.

6.3 Dekking

Om de gepresenteerde ambitie voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte gedurende lange tijd te kunnen realiseren is een passend onderhoudsbudget nodig. In onderstaand staatje is per productgroep aangegeven waar de financiële opgave zit. Het is duidelijk dat de financiële opgave zich met name toespitst op de vervangingen.

	Dagelijks onderhoud	Groot onderhoud	Vervanging
Verharding: asfalt	X	X Incl. 500.000	Y
Verharding: cementbeton	X	X Incl. 500.000	Y
Verharding: elementen	X	X Incl. 500.000	Y

Wegen: onverhard	X		
Markeringen		X	
Bermen (incl. wadi)	X	Y	X/Y De vervanging van wadi's is geregeld in het Waterplan
Ruw gras	X		
gazon	X		
begrazingsgebied	X		
heesters (incl. bodembedekkende en sier)	X		Y
hagen	X		
bomen	X		X Fase 1
Bos	X		
Bosplantsoen	X		
verlichting	X	X	X 2019-2022
straatnaamborden	X		X
verkeersborden en wegwijzers	X		Y
afvalbakken	X		Y
straatmeubilair	X		Y
speeltoestellen	X		Y
Civieltechnische kunstwerken	X	X	Y Indien opgave zich voordoet worden middelen gevraagd
beschoeiing		Y	Y Indien opgave zich voordoet worden middelen gevraagd
damwanden		Y	Y Indien opgave zich voordoet worden middelen gevraagd
waterpartijen		Y	
duikers			X/Y Duikers die niet geschaard kunnen worden onder hemelwatertaak (90%) worden niet beheerd. Overige 10% maken onderdeel uit van Waterplan
Fontein/waterval		X	X
Oever (rondom vijver)	X		
sloot		X	
Vijver (watervlakte)		X	
rietland		X	
moeras		X	
Waterschapssloten ontvangstplichtig	X		
Ecologische verbindingzones		X	
Gladheidsbestrijding	X		
Onkruidbestrijding op verharding	X		
Vegen	X		

X= structureel opgenomen in de begroting

Y= (nog) niet structureel opgenomen in de begroting

6.4 Leidraad Inrichting Openbare Ruimte

De openbare ruimte zal in toenemende mate integraal benaderd moeten worden. Niet alleen vanwege de vele gemeentelijke opgaven, maar ook vanwege de vele particuliere woningbouwinitiatieven. Om die reden is het wenselijk de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte te actualiseren. In deze Leidraad worden de leidende principes van de verschillende onderdelen in de openbare ruimte benoemd, maar zal ook stil gestaan worden bij meervoudig ruimtegebruik. Door het opstellen van een Leidraad kunnen de aannemers, architecten en ontwikkelaars snel over de richtlijnen beschikken en hun planvoorstellen en tekeningen hierop aanpassen. Hierdoor wordt een duurzaam te beheren openbare ruimte gerealiseerd. De eenmalige kosten voor het opstellen van deze leidraad door een extern bureau worden geraamd op € 25.000. De jaarlijkse kosten voor het bijbehorende beheerprogramma bedragen € 6.000.

6.5 Beheerprogramma Openbare Ruimte

De bezuinigingen hebben niet alleen invloed gehad op de kwaliteit van de buitenruimte, maar ook op de capaciteit van de ambtelijke organisatie. Hierdoor heeft het beheer van de openbare ruimte jarenlang niet de aandacht gekregen die het verdiende. De afgelopen 4 jaar is hard gewerkt om naast de winkel open te houden, de winkel te verbouwen. Dit begint nu zijn vruchten af te werpen. De belangrijkste

areaalgegevens zijn actueel. Er zijn beleids- en beheerplannen opgesteld en (integrale) beheerprojecten zijn in uitvoering. Dit IBOR-plan is de eerste stap naar een toekomstbestendige beheerafdeling.

Voor het registreren van de areaalgegevens is destijds gekozen voor een beheersysteem dat eenvoudig, goedkoop en snel inpasbaar was. In de praktijk blijkt dat het inspecteren, muteren, plannen en begroten zowel per vakdiscipline als integraal vaak omslachtig is. In 2022 wordt onderzocht of aanschaffen van een ander beheersysteem leidt tot efficiënter werken.

De kosten voor het aanschaffen en implementeren van een dergelijk systeem worden in overleg met de cluster informatievoorziening en automatisering opgenomen in het daarvoor aangewezen onderdeel van de planning en control cyclus.